

ЗАКОНОДАВНИ ОКВИР КЛИМАТСКИХ ПРОМЕНА

У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ

УВОД

Усвајањем Закона о климатским променама ("Сл. гласник РС", бр. 26/2021) Република Србија је утврдила једну од главних компоненти институционалног и правног оквира неопходног за борбу против климатских промена, а то је успостављање система за смањење емисије гасова са ефектом стаклене баште (ГХГ) и прилагођавање на измењене климатске услове.

Предметним законом, између осталог, предвиђено је и доношење Стратегије нискоугљеничног развоја Републике Србије са Акционим планом у року од две године (са важењем од десет година од ступања на снагу овог прописа). Његовим усвајањем, Србија иде ка испуњавању обавезе према међународној заједници, односно Оквирној Конвенцији УН о промени климе (UNCCC) и Споразуму из Париза (*Paris Agreement*). Овим законом Србија задржава право да креира законодавни оквир и поставља циљеве развоја, узимајући у обзир све специфичности привредног и енергетског сектора и друге националне социо-економске параметре.

КЛИМАТСКА СИТУАЦИЈА У СРБИЈИ

Појам климатских промена односи се на широки спектар глобалних феномена до којих долази углавном услед сагоревања фосилних горива, што доводи до пораста ефекта гасова стаклене баште у атмосфери Земље. Ове појаве обухватају трендове глобалног повећања температуре, те промена као што су пораст нивоа мора, губитак ледничке масе на Гренланду, Антарктику и Арктику и планинских ледника широм света услед топљења леда, промене у периодима вегетације биљака, као и појаву екстремних временских прилика¹.

Као такве, климатске промене, настале као последица како природних циклуса, тако и антропогеног деловања, све више представљају ризик и значајно утичу, пре свега, на здравље људи, али и на комплетне екосистеме, не заобилазећи ни локално и глобално стање у друштву, економији и политици. Истраживања показују да су екстремне временске прилике, као што су суше или обилне падавине и поплаве, знатно учесталије у последњих неколико деценија.

У том смислу, раст температуре у будућности може произвести разарајуће дејство на становништво и на привреду. Према подацима из новог извештаја ЕУ Агенције за заштиту животне средине (European Environment Agency²), један од осам смртних случајева у Европи има везе са загађењем животне околине, а ситуација је најгора на Балкану. Земље са процентуално највећим бројем смртних случајева због загађења су Албанија, Босна и Херцеговина, Румунија, Црна Гора и Србија. Како се наводи, ваздушно загађење, загађење буком, лош квалитет воде и изложеност хемикалијама узрок су 13 одсто свих смртних случајева. У Србији више од 6.000 смртних случајева годишње се приписује загађењу ваздуха, од чега само у Београду око 2.000 случајева.

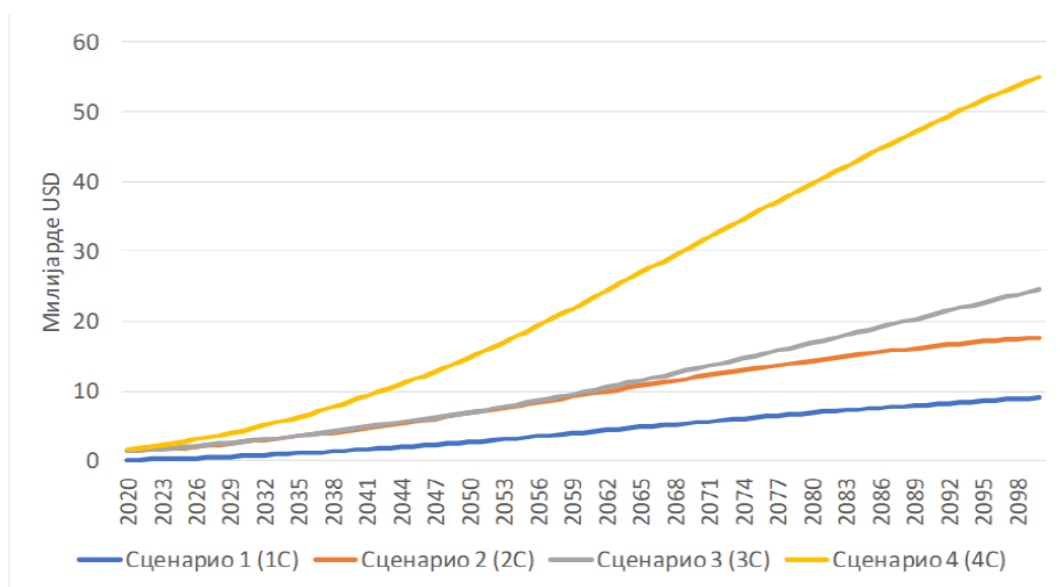
¹ ПЛАНИРАЊЕ ПРИЛАГОЂАВАЊА НА ИЗМЕЊЕНЕ КЛИМАТСКЕ УСЛОВЕ, Приручник за локалне заједнице у Србији, Београд, 2018

² European Environment Agency, <https://www.eea.europa.eu/themes/air/health-impacts-of-air-pollution>

Србија припада једном од региона најпогођенијих климатским променама у свету. Десет најтоплијих година од када се врше инструментална метеоролошка мерења у Србији јавиле су се након 2000. године. Осмотрен пораст температуре у периоду 2008-2017 у односу на референтни период 1961-1990 на највећем делу територије Србије износио је преко 1.5°C, а у западним и источним деловима замље и преко 2°C³. У истом периоду количина падавина се повећала до 10%, а на југу земље до 20% у односу на референтни период.

Укупне материјалне штете изазване екстремним климатским и временским условима у Србији, само у период од 2000 – 2015.г. премашују 5 млрд еура, где је више од 70 одсто губитака повезано са сушом или високим температурама. Други главни узрочник су поплаве које су само у 2014.г. проузроковале огромне штете (према проценама за опоравак биће потребно да се уложи преко 1,3 млрд еура). Према подацима из ажурираног Национално утврђеног доприноса, који је Влада Републике Србије усвојила у августу 2022. године, материјалне штете изазване променом климе и екстремним временским догађајима у периоду 2015-2020.г. процењене су на најмање 1,8 млрд еура⁴.

Слика 1 – Губици БДП-а услед глобалног загревања⁵

Дугорочно гледано (до 2050.г.), најскупљи сценарио за Србију јесте да игнорише трошкове у сфери промене климатских услова приликом израде планских и стратешких одлука и докумената. Истовремено, незатно већа инвестиција у краткорочном периоду (до 2030. године) води ка укупним значајно мањим трошковима, а свакако значајно смањеним губицима и штетама.

³ Ревизија Иницијалног извештаја национално утврђеног доприноса РС према Споразуму из Париза, Прилагођавање на климатске промене, НАЦРТ, октобар 2020.

⁴ Национално утврђени допринос (NDC) Републике Србије за период 2021 – 2030. године, https://www.klimatskepromene.rs/wp-content/uploads/2022/09/NDC_Serbia_serbian.pdf

⁵ Студија о социо – економским аспектима климатских промена, октобар 2020, Министарство заштите животне средине, УНДП, ГЕФ

Слика 2 – Смањење укупног БДП (млрд УСД)⁶

Пораст за:	темп.	2020-2040	2040-2100	2020-2100
1°C		15.465 (1,2%)	328.899 (4,7%)	344.364 (4,2%)
2°C		58.124 (4,5%)	708.193 (10,2%)	766.317 (9,32%)
3°C		59.107 (4,9%)	831.296 (12,8%)	890.403 (11,6%)
4°C		97.536 (6,8%)	1.904.874 (18,4%)	2.002.410 (17,06%)

Енергетски сектор је најважнији сектор емисија гасова са ефектом стаклене баште (ГХГ) у Србији, са укупно 80,6% укупних емисија у 2015. години (искључујући LULUCF), док емисије ГХГ из пољопривреде, настале из употребе ђубрива, ентеричне ферментације и емисија из управљања стајњаком, у 2015. чиниле су 8,5% укупних националних емисија.

Очекивани ефекти климатских промена су сложени и далекосежни, те осим активности на ублажавању климатских промена (митигација), постала је неминовна и потреба за што хитнијим развојем система прилагођавања (адаптације) на исте, што представља својеврстан изазов за све секторе, укључујући политику, науку, привреду и друштво у целини.

ЕУ ЗАКОНОДАВСТВО У ОБЛАСТИ КЛИМАТСКИХ ПРОМЕНА

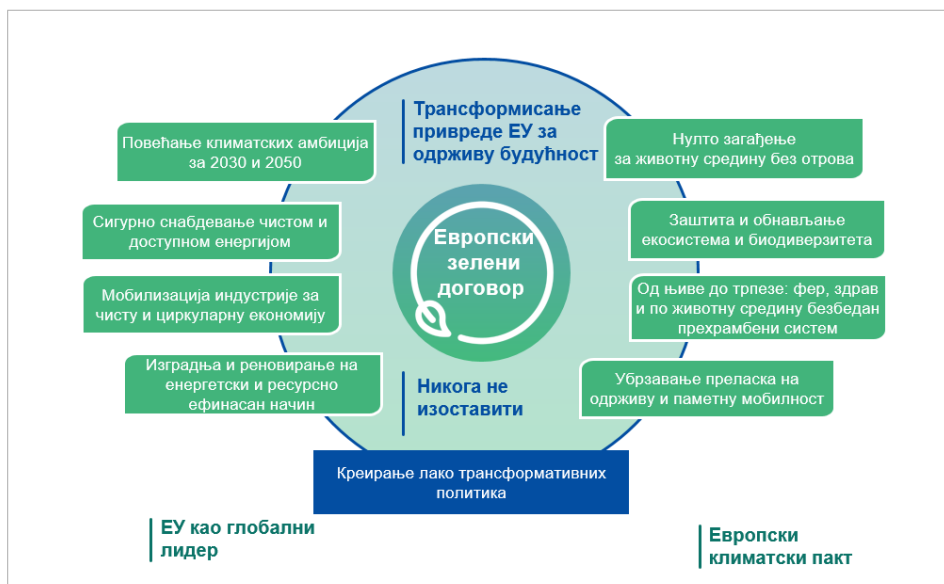
- **ЕВРОПСКИ ЗЕЛЕНИ ДОГОВОР (EUROPEAN GREEN DEAL)**, као саставни део стратегије Европске комисије за спровођење Агенде Уједињених нација 2030. и Циљева одрживог развоја, а којим се сугерише смањење емисија гасова са ефектом стаклене баште, заштита биодивезитета, уз отпочињање процеса праведне транзиције према одрживијим и еколошким праксама у свим индустријама (транспорт, енергетика, пољопривреда, грађевина, текстилна индустрија и др.), има за главни циљ да до 2050. године европски континент буде „први климатски неутрални континент на свету“, са нула емисија гасова са ефектом стаклене баште.

Прве иницијативе за деловање у области климе у оквиру Зеленог плана укључују:

- Европски закон о клими, како би се циљ климатске неутралности до 2050. уградио у право ЕУ-а;
- Европски споразум о клими, како би се грађани и сви сегменти друштва укључили у деловање у подручју климе;
- План за климатске циљеве до 2030., како би се нето емисије гасова са ефектом стаклене баште додатно смањиле за најмање 55 % до 2030.
- нову Стратегију ЕУ-а за прилагођавање на измењене климатске услове, како би Европа до 2050. постала друштво отпорно, али и потпуно прилагођено на измењене климатске услове.

⁶ Студија о социо – економским аспектима климатских промена, октобар 2020, Министарство заштите животне средине, УНДП, ГЕФ

Слика 3 – Европски зелени договор

Mark Nicklas, Head of Unit Industrial Strategy & Value Chains, European Commission, 20 February 2020

- **Потписивањем Софијске декларације о „Зеленој агенди“ за земље Западног Балкана (ЗБ),** на Самиту ЗБ у оквиру иницијативе Берлинског процеса, 10. новембра 2020, земље региона су признале Европски зелени договор као нову стратегију раста Европске уније у циљу модерне, климатски неутралне и конкурентне економије која ефикасно користи ресурсе⁷. На овај начин потписнице Декларације су се сагласиле да елементи Европског зеленог договора буду пренети у све међусобно повезане приоритетне секторе и области распоређене у пет стубова и то:

1. Климa, енергетика, мобилност - подразумева обавезу да се заједно са ЕУ иде ка циљу постизања угљеничне неутралности континента до 2050. године, увођењем строге климатске политике и реформом енергетског и транспортног сектора;

2. Циркуларна економија – у смислу преласка са линеарне на циркуларну економију, уз уважавање потребе за истраживањем и иновационим системом који ће подржати ову транзицију.

3. Смањење загађења ваздуха, воде и земљишта на Западном Балкану.

4. Одржива пољопривредна и прехранбена производња кроз активности којима се обезбеђује трансформација пољопривредног сектора, минимизирање његовог негативног утицаја на животну средину и климу и заштита приступачне и здраве хране за грађане Западног Балкана и извозна тржишта.

5. Биодиверзитет – подразумева рад на дефинисању оквира за биодиверзитет после 2020. године и развоју дугорочне стратегије за заустављање губитка биодиверзитета, заштиту и обнављање екосистема и богатог биодиверзитета.

⁷ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52020SC0223>

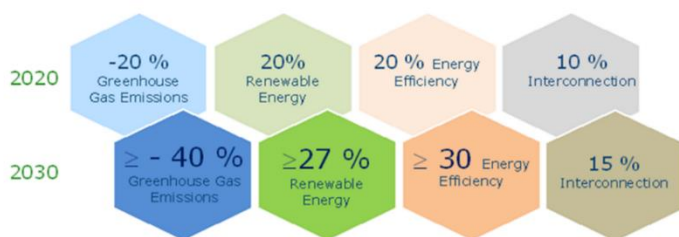
Један од битних елемената који је садржан у Декларацији односи се и на **Економско-инвестициони план**, који је осмишљен за подршку дугорочном зеленом друштвено-економском опоравку овог региона, којим ће се остварити одрживи економски раст, спровођење реформи потребних за напредак на путу ЕУ и приближавање Западног Балкана јединственом тржишту ЕУ. Са популацијом од скоро 18 милиона људи, регион представља важно тржиште за ЕУ и транзитно подручје за европску и међународну робу, са квалификованом радном снагом за привредна друштва која су спремна да улажу. Земље Западног Балкана, стога, имају кључну улогу у глобалним ланцима вредности који снабдевају ЕУ⁸.

У том смислу, Комисија предлаже мобилизацију до 9 милијарди ЕУР финансијских средстава (грантова) из програма *IPA III* за период 2021–2027. како би се подржала економска конвергенција са ЕУ пре свега кроз инвестиције и подршку конкурентности и инклузивном расту, одрживој повезаности и двојној зеленој и дигиталној транзицији. Поред тога, предвиђа се и нови Гаранцијски инструмент за Западни Балкан, који може подржати инвестиције до 20 милијарди евра. Непуних годину дана након потписивања Софијске декларације, шефови држава и влада са Западног Балкана, у **Брду код Крања, постигли су договор с Европском унијом о спровођењу Акционог плана за Зелену агенду**, што отвара пут ка остваривању **Економског и инвестиционог плана за регион вредног скоро 30 милијарди евра** за помоћ у економском опоравку и приближавању ЕУ, као и у реализацији пројеката који побољшавају повезаност и отпорност региона.

- У априлу 2021.г. ЕУ преговарачи су постигли привремени договор о **ЕВРОПСКОМ ЗАКОНУ О КЛИМИ** којим се потврђује посвећеност Уније циљу утврђеном у Зеленој агенда, односно постизању климатске неутралности до 2050.г.⁹

У том контексту, ЕУ је на добром путу према остварењу свог циља смањења емисија ГХГ гасова за 2020.г, а представљени су и планови за даље смањење емисија за најмање 55 % до 2030. у поређењу са 1990 на нивоу ЕУ. Паралелно са мерама митигације, ЕУ такође предузима и мере за прилагођавање на измењене климатске услове. На тај начин Европски закон о клими поставља оквир климатског законодавства ЕУ за наредних 30 година и као такав, има за циљ да обликује зелени опоравак ЕУ и обезбеди социјално праведну зелену транзицију (<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020PC0080&from=EN>)

Слика 4 - Оквир за енергију и климу до 2030 – главни договорени циљеви

Извор: Европска комисија

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/DOC/?uri=CELEX:52017DC0688&from=HR>

⁸ САОПШТЕЊЕ КОМИСИЈЕ УПУЋЕНО ЕВРОПСКОМ ПАРЛАМЕНТУ, САВЕТУ, ЕВРОПСКОМ ЕКОНОМСКОМ И СОЦИЈАЛНОМ КОМИТЕТУ И КОМИТЕТУ РЕГИОНА, Економски и инвестициони план за Западни Балкан, Брисел, 6. 10. 2020. године

⁹ https://ec.europa.eu/clima/policies/eu-climate-action_en

Крајем јуна 2021.г. Савет ЕУ је усвојио први европски Закон о клими, који за циљ има климатски неутралну ЕУ до 2050 године¹⁰. На овај начин, постиже се правна сигурност и предвидљивост која је компанијама и грађанима потребна за планирање зелене транзиције.

Извор: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/8c2ede47-5dca-11ea-b735-01aa75ed71a1/language-en/format-PDF>

Поред климатске неутралности и постизања негативних емисија након 2050. године, европски закон о клими поставља обавезујући климатски циљ Уније за смањење нето емисија гасова са ефектом стаклене баште за најмање 55 одсто до 2030. у поређењу са 1990. годином.

Европска комисија ће предложити средњи климатски циљ за 2040. годину, ако је потребно, најкасније у року од шест месеци након првог глобалног пописа извршеног према Париском споразуму.

Истовремено ће објавити пројектовани индикативни буџет Уније за гасове са ефектом стаклене баште за период 2030-2050, заједно са основном методологијом. Буџет је дефинисан као индикативни укупан обим нето емисија гасова са ефектом стаклене баште за које се очекује да ће се емитовати у том периоду, а да се не ризикују обавезе Уније према Париском споразуму.

До 30. септембра 2023, и сваких пет година након тога, Комисија ће проценити колективни напредак који су постигле све земље ЕУ, као и доследност у спровођењу мера на националном нивоу, ка циљу ЕУ да постане климатски неутрална до 2050. године.

¹⁰ <https://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20210621IPR06627/eu-climate-law-meps-confirm-deal-on-climate-neutrality-by-2050>

- У мају 2021.г. Европска комисија је усвојила **АКЦИОНИ ПЛАН „КА НУЛТОМ ЗАГАЂЕЊУ ВАЗДУХА, ВОДЕ И ТЛА”** којим се поставља циљ за 2050. годину: свет у коме се загађење смањује на нивое који више нису штетни по људско здравље и природне екосистеме, као и кораке до њега.

План повезује све релевантне политике ЕУ за сузбијање и спречавање загађења, са посебним нагласком на то како користити дигитална решења за борбу против загађења. Акционим планом се даје подршка, али и подстицај транзицији ка чистој, одрживој, кружној и климатски неутралној економији, а неки од циљева подразумевају и:

- побољшање квалитета ваздуха ради смањења броја превремених смрти услед загађења ваздуха за 55%;
- побољшање квалитета воде смањењем отпада, пластичног отпада на мору (за 50%) и микропластике испуштене у животну средину (за 30%);
- побољшање квалитета тла смањењем губитака хранљивих састојака и употребе хемијских пестицида за 50%;
- смањење екосистема ЕУ где загађење ваздуха угрожава биодиверзитет за 25%;
- смањење броја људи хронично узнемираних транспортном буком за 30%, и
- значајно смањење стварање комуналног отпада за 50%.

Такође, предвиђено је преиспитивање већине закона ЕУ о отпаду ради прилагођавања принципима чисте и кружне економије, неговање нултог загађења из производње и потрошње, преглед зелених перформанси регија ЕУ за промоцију нултог загађења у свим регионима, као и ограничавање ЕУ извоза производа и отпада који имају штетне токсичне утицаје у треће земље.

НАЦИОНАЛНО ЗАКОНОДАВСТВО У ОБЛАСТИ КЛИМАТСКИХ ПРОМЕНА

- У складу са захтевима **Оквирне конвенције УН о промени климе (UNFCCC)** и **Споразума из Париза**, ЕУ и њене државе чланице спроводе амбициозну и одговорну политику борбе против климатских промена.

UNFCCC (Оквирна конвенција УН о промени климе) дефинише опште циљеве у области климатских промена, док пратећи споразуми конкретне циљеве у одређеном временском периоду. У том смислу, Споразум из Париза дефинише циљеве смањења гасова са ефектом стаклене баште (митигације) и прилагођавања на измењене климатске услове (адаптација) у периоду 2021 – 2030. Општи циљ је заустављање раста средње глобалне температуре на 2°C до краја века, што захтева значајно смањење емисија ГХГ у земљама широм света, а у складу са њиховим могућностима које су саме земље изразиле и саставни су део Споразума из Париза. Ратификацијом Споразума из Париза ове могућности постале су обавезе.

Иако је ово питање од глобалног - међународног значаја и захтева међународна правила и регулативе, проблем климатских промена подједнако захтева акције и мере на националном и локалном нивоу. Другим речима, одредбе UNFCCC и Споразума из Париза, а пре свега оне које се односе на циљеве смањења емисија и прилагођавања на измењене климатске услове, као и мониторинг и извештавање неопходно је дефинисати националним законодавством и политикама.

Министарство заштите животне средине је главно надлежно тело и координатор политика заштите животне средине и ублажавања климатских промена у Србији. Међутим, будући да политике које утичу на гасове са ефектом стаклене баште углавном потичу из других сектора, посебно из енергетике и саобраћаја, неопходна је снажна сарадња са другим надлежним министарствима и институцијама.

Република Србија је чланица Оквирне конвенције УН о промени климе (енг. *United Nations Framework Convention on Climate Change, UNFCCC*) од 2001. године¹¹.

¹¹ Други двогодишњи ажурирани извештај Републике Србије, Београд, мај 2020. „Пројекат „Припрема Другог двогодишњег и Трећег националног извештаја према Оквирној конвенцији УН о промени климе“.

- **Национално утврђени доприноси (NDCs)** се налазе у средишту Споразума из Париза и постизања његових дугорочних циљева. *NDCs* одсликавају напоре сваке земље да смање националне емисије и прилагоде се утицајима климатских промена.

Република Србија ратификовала је Споразум из Париза 25 јула 2017.г.¹² Своје намераване национално утврђене доприносе (*Intended nationally determined contribution - INDC*) Република Србија је доставила 30. јуна 2015. г. Ратификацијом Споразума из Париза, *INDC* Републике Србије постају први *NDC* и процењују могућност смањења емисија гасова са ефектом стаклене баште (ГХГ) на 9,8% до 2030. године у поређењу са емисијама у базној години (1990.). Овај циљ смањења емисија ГХГ достављен међународној заједници међу првих десет држава света, а као прва у региону (2015.г.), Србију је препознало и поставило као лидера у области климатских промена, посебно у региону. Први *NDC* садржао је део који се односио на губитке и штете повезане са екстремним временским догађајима, указујући на потребу за прилагођавањем на измењене климатске услове.

Уважавајући националне могућности и особености и користећи моделе и алате којима су утврђени и циљеви смањења емисија ГХГ у ЕУ, процесом ревизије првих *NDC* утврђена је могућност **повећања амбиције смањења емисија ГХГ и то за 13,2% у 2030. години у односу на 2010. годину, што одговара смањењу од 33,3% у односу на 1990. годину**¹³. Циљ смањења емисија до 2030.г. је дефинисан на основу потенцијала за смањење емисија ГХГ, утицаја на друштвене, економске и параметре заштите животне средине. Сектори обухваћени национално утврђеним доприносом, у складу са смерницама Међувладиног панела о промени климе (IPCC) су: енергетика, индустријски процеси и употреба производа, пољопривреда и отпад. Временски оквир за спровођење је од 1. јануара 2021. до 31. децембра 2030.

године, а у складу са сваком даљом релевантном одлуком коју усвоји Конференција страна потписница.¹⁴

Документ пружа основу за подизање амбиција Републике Србије по питању смањења емисија гасова са ефектом стаклене баште, као и мера прилагођавања на измењене климатске услове, а у односу на Иницијални национално утврђени допринос који је РС поднела 2015. године Секретаријату Оквирне конвенције УН о промени климе¹⁵. Поред тога, у току су и додатне анализе које ће дати увид у могућности улагања додатних напора у борбни против климатских промена кроз концепт решења базираних на природи (*Nature based solutions*) и јачање синергије између мера заштите ваздуха и смањења емисија ГХГ.

Извор: пројекат Успостављање оквира транспарентности према Споразуму о клими из Париза
<https://www.klimatskepromene.rs/projekti/uspostavljanje-okvira-transparentnosti-prema-sporazumu-o-klimi-iz-pariza/>

¹² Други/ревидовани Национални допринос Републике Србије Споразуму из Париза уз Оквирну конвенцију УН о промени климе - Допринос смањењу емисија гасова са ефектом стаклене баште – НАЦРТ, 2020.г.

¹³ Утврђени допринос за 2030.г. представља циљ смањења емисија ГХГ на нивоу целе привреде, изражен као релативно смањење до 2030.г. у односу на 2010.г.

¹⁴ https://www.klimatskepromene.rs/wp-content/uploads/2022/09/NDC_Serbia_serbian.pdf

¹⁵ <https://www.klimatskepromene.rs/izdvajamo/proces-revizije-ndc-je-u-toku/>

- **Успостављање система праћења, извештавања и верификације¹⁶ (*monitoring, reporting and verification – MRV*)** један је од кључних захтева Оквирне конвенције Уједињених нација о климатским променама и ЕУ законодавства. У Републици Србији и даље недостаје целокупан систем за мерење, извештавање и верификацију (*MRV*) као кључни инструмент за праћење напретка у спровођењу *NDCs* и постизања обавеза државе према *UNFCCC*.

До овог тренутка, урађен је предлог система мониторинга, извештавања и верификације (*MRV*) у области климатских промена, који ће имати за циљ успостављање свеобухватног система за прикупљање података и информација из свих сектора релевантних за област климатских промена. Успостављањем *MRV* система, Србија ће моћи да анализира и донесе одговарајуће политике и мере у области климатских промена.

Извор: ПКС

Закон о климатским променама поставља основу за *MRV* систем, који ће бити комплетан и функционалан, кроз:

- Усвајање и израду подзаконских аката и образаца за извештавање¹⁷. До сада су усвојена следећа подзаконска акта: 1) Уредба о активностима и гасовима са ефектом стаклене баште (Сл. гл. РС 13/2022) и 2) Правилник о верификацији и акредитацији верификатора извештаја о емисијама гасова са ефектом стаклене баште (Сл. гл. РС 107/2021), док 3) Правилник о мониторингу и извештавању о емисијама ГХГ још није усвојен.
- Јачање капацитета и запошљавање у релевантним институцијама које ће бити укључене у *MRV* систем.

Успостављањем овог система значајно ће се побољшати структуру националног управљања климатским променама, укључујући:

- Јачање националних капацитета за транспарентност за праћење напретка ублажавања и прилагођавања из *NDC* (Национално утврђени доприноси) како је дефинисано Законом о климатским променама и другим релевантним документима из области климатских промена, као што су Нацрт стратегије нискоугљеничног развоја са Акционим планом, као и праћење нивоа емисија *GHG*, праћење тока климатског финансирања (домаће и међународно) и друге примљене подршке;
- Подршку координацији и/или прикупљању и пружању одговарајућих података за информисање Националног савета за климатске промене и међусекторске доносиоце одлука (Влада, национални преговори, предузећа) о напретку и амбицијама везаним за циљеве Србије у вези са климатским променама.

¹⁶ Нацрт Другог двогодишњег извештаја о промени климе према Оквирној конвенцији УН – UNDP-GEF пројекат „Успостављање оквира транспарентности у Републици Србији“ (*CBIT* пројекат)

¹⁷ До сада су усвојена следећа подзаконска акта: 1) Уредба о активностима и гасовима са ефектом стаклене баште (Сл. гл. РС 13/2022) и 2) Правилник о верификацији и акредитацији верификатора извештаја о емисијама гасова са ефектом стаклене баште (Сл. гл. РС 107/2021), док 3) Правилник о мониторингу и извештавању о емисијама ГХГ није усвојен.

- **Закон о климатским променама** ("Сл. гласник РС", бр. 26/2021)¹⁸, који је усвојен у марту 2021.г., између осталог, као опште циљеве издваја: 1) Успостављање система за смањење емисија гасова са ефектом стаклене баште и прилагођавање на измењене климатске услове; 2) испуњење обавезе према међународној заједници (Оквирној конвенцији УН о промени климе и њеног Споразума из Париза и 3) Усклађивање домаћег са климатским законодавством Европске уније.

Као такав, закон пружа основу за ефикасан и транспарентан **систем за мониторинг, извештавање и верификацију (MRV)**, који ће пружити детаљне информације о напретку у испуњавању домаћих и међународних обавеза и осигурати праћење постизања **национално утврђеног доприноса**. У том контексту, закон омогућава идентификацију подручја у којима спроведене мере нису дале резултате, као и идентификацију алтернативних путања развоја које ће обезбедити постизање смањења емисија гасова са ефектом стаклене баште у складу са национално утврђеним доприносом.

Закон уводи обавезу израде **Стратегије нискоугљеничног развоја (LCDS)** и **Акционог плана за њено спровођење**, као и **Програма прилагођавања на измењене климатске услове (Националног плана адаптације)**. Израђен је нацрт Стратегије ниско-угљеничног развоја, који садржи и прву процену могућности за веће смањење емисија ГХГ од оног достављеног 2015. године. Међутим неопходно је урадити детаљни план транзиције ка угљеничној неутралности, који би одредио начине и период постизања, али и потребну помоћ међународне заједнице. Ово би отворило низ нових могућности за финансијска средства, како из Зеленог климатског фонда, тако и из средстава ЕУ. У току је и израда Националног програма адаптације који је од посебног значаја јер процене указују на значајне губитке услед климатских промена без мера адаптације. Такође, предметним законом успостављен је Национални савет за климатске промене, као саветодавно тело Владе.

За достизање циљева овог закона, државни органи и организације треба да усвоје одговарајуће секторске политике и мере из делокруга своје надлежности. Надзор над применом Закона о климатским променама и прописима донетим на основу њега врше министарства надлежна за заштиту животне средине, саобраћај и трговину.

Усвајањем Закона, поред тога што је испуњена обавеза према Оквирној конвенцији УН о промени климе (*UNFCCC*) и Париског споразума, даје се изузетан допринос усклађивању законодавства са прописима Европске уније. Србија је међу првим земљама на Западном Балкану која је усвојила овакво законско решење, чиме смо показали опредељење за то да свој будући раст и развој заснивамо на иновацијама, зеленој енергији и отварању нових, зелених радних места.

¹⁸ <http://www.parlament.gov.rs/upload/archive/files/cir/pdf/zakoni/2021/337-21.pdf>

➤ **Нови пакет “зелених” закона из рударства и енергетике**

У априлу 2021.г. усвојена су сва четири закона из области рударства и енергетике:

- Закон о рударству и геолошким истраживањима ("Сл. гласник РС", бр. 101/2015, 95/2018 - др. закон и 40/2021),
- Закон о енергетици („Сл. гласник РС", бр. 145/2014, 95/2018 - др. закон и 40/2021), као и два нова закона
- Закон о енергетској ефикасности и рационалној употреби енергије („Сл. гласник РС", бр. 40/2021) и
- Закон о коришћењу обновљивих извора енергије („Сл. гласник РС", бр. 40/2021).

Као такви, закони представљају прекретницу у енергетској политици Србије, која се до сада базирала на коришћење енергије из термоелектрана и хидроелектрана, те подразумевају да се енергетска политика Србије убудуће базира на коришћењу обновљивих извора енергије и ефикасном коришћењу енергије и као такви допринесу климатски одрживом привредном развоју Србије. Са овим законима, Србија се усклађује са европским директивама из области заштите животне средине.

Нови закон о коришћењу обновљивих извора енергије, који се први пут доноси, требало би да омогући нове инвестиције у обновљиве изворе енергије и повећање учешћа обновљивих извора енергије у укупној производњи енергије.

Закон о енергетској ефикасности и рационалној употреби енергије требало би да омогући остваривање уштеда енергије, сигурност снабдевања, смањење утицаја енергетског сектора на животну средину и климатске промене и да допринесе одрживом коришћењу природних и других ресурса. Тим законом Србија се усклађује са новим директивама ЕУ у овој области.

Закон о енергетици има за циљ да омогући усклађивање домаћег законодавства са правним тековинама ЕУ, затим да обезбеди сигурност испоруке и снабдевања енергијом и енергентима и увођење нових учесника на тржишту енергије.

Закон о рударству и геолошким истраживањима требало би да створи услове за ефикасније и одрживо управљање минералним и другим геолошким ресурсима Србије и повећање инвестиција у геолошка истраживања и рударство.

*

Очекивани ефекти климатских промена сложени су и далекосежни, тако да не чуди што се бројне, како глобалне, тако и локалне иницијативе фокусирају управо на ове проблеме. Осим активности на ублажавању климатских промена, постала је неминовна и потреба за што хитнијим развојем система адаптација, односно, прилагођавања на измењене климатске услове.

Европска унија развила је сет стратешких и законских докумената који се тичу климатских промена.

Република Србија је потписница Оквирне конвенције Уједињених нација о климатским променама од 2001. г, Кјото протокола од 2008.г. у статусу „Non-Annex I Party“, а од 2017. г. једна од 175 држава које су ратификовале Споразум из Париза. Као таква, Република Србија је поставила главне компоненте институционалног и правног оквира неопходног за борбу против климатских промена. Доношењем Закона о климатским променама 2021. г. показана је спремност за испуњење међународно преузетих обавеза, као и спремност да се помогне привреди да буде конкурентна на досадашњем, уз могућност уласка на нова тржишта, а пре свега, да да свој пун допринос смањењу губитака и штета изазваних елементарним непогодама и катастрофама насталим због измењених климатских услова.